

Einki varsemi í privatari og almennari peningánýtlu

Almenna peningánýtlan er meira enn tvífaldað eftir trimum árum, sigur Vilhelm Johannesen í hesum fyrsta partinum av røðu síni í umrøðuni av løgmanstrøðuni

Harra formaður!

Tá hetta er fjórða og seinasta løgmanstrøðan í hesum valskeiðnum, so er umrøðan í dag eitt høvi til at kaga niður í samgonguskjalið, fyri at kanna og staðfesta, hvussu nógv samgongan hevur fingið burtur úr, ella hvat hon ikki hevur fingið av skatt hesi fyra árinum, í mun til tað hon setti sær fyri at fremja.

Fyrstu greinini í samgonguskjalinum setur samgongan sær fyri at seta um figgjarviðurskiptini. Har verja tósáð um varsemi í almennu peningánýtlu, um samsvar millum almennar játtanir og almenna nýtslu, um heildarætlanir fyri fleiri ár, um ráðfesting av ilögum, um almennar lántøkur og um at tálma almennari og privatari nýtslu.

Vit í javnaðarflokkinum hava fleiri ferðir vist á, at á hesum øki, eins og á fleiri øðrum økjum, hevur samgongan ikki megnað tann setning, hon setti sær í samgonguskjalinum. Seinastu tíðina hevur okkara áskoðan fingið undirtøku frá fleiri síðum. Tað eru fleiri enn vit í javnaðarflokkunum, sum nú vísa á ta skeivu gongdina, og ta hættsligu støðuna í figgjar- og búskaparmálum.

T.d. hevur ráðgevandi nevndin viðvíkjandi Føroyum somu meting sum vit í javnaðarflokkinum. Nevndin sigur, at føroyski búskapurin er ósunnur. Hon sigur, at vit koyra út móti eggini á luksusklassa. At vit skulu líka til Latinamerika fyri at finna lond við so stórarri uttanlandsskuld sum Føroyar. Ráðgevandi nevndin er eisini samd við okkum í javnaðarflokkinum um orsökina til ta skeivu gongdina. Men landsstýrismaðurin í figgjamálum, hvat ger hann? Jú, hann ger sum strudsurin, tá hann stakk høvdið í sandin. Landsstýrismaðurin uggar landsmenn sínar við at frágreiðingin frá ráðgevandi nevndini ikki er skrivað til føroyingar. Hon er skrivað til forsetismálaráðharran. Er hetta ikki at stinga høvdið í sandin og er hetta ikki at lata eyguni aftur fyri veruleikanum.

Annars hevur sjálfstýrisflokkurin, sum umsitir figgjarmál í lands-

stýrinum alment viðgingið, at allur figgjarpolitikkurin hjá hesi samgonguni er dottin á gólvíð. Flokkurin hevur alment ásannað at figgjarpolitikkurin liggur í skeljum. Og so seint sum undir hesi umrøðuni, hevur formaðurin í fólka-flokkinum gjørt vart við, hvussu lutfallið millum tær samlaðu ilögurnar og lántøkurnar uttanlands er broytt. Hann visti á, at í tíðarskeiðnum frá 1975 til 1980 vóru samlaðu ilögurnar í Føroyum 4 mia. kr. Av hesum vórðu 0,7 mia. kr. ella 700 mió. kr. tiknar í lánum uttanlands. Hetta svarar til sløk 20 pst. av ilögnum tey árinum. Í tíðarskeiðnum frá 1981 til 1984 hava samlaðu ilögurnar verið 5,4 mia. kr. Av hesum eru 2 mia. kr. tiknar í lánum uttanlands. Hetta svarar til 40 pst.

Við øðrum orðum er støðan tann, at tey seks árinum, undanfarna samgonga sat, vóru vit fýrðir at fremja ilögur fyri ialt 4 mia. kr. Av hesi upphædd megnaðu vit at gjalda tey 80 pst. sjálvi, meðan 700 mió. kr. ella sløk 20 pst. vórðu figgjað við lántøkum uttanlands. Tey fyra árinum hendan samgongan hevur sitið, hava vit framt ilögur fyri ialt 5,4 mia. kr., men av hesum megnaðu vit bert at gjalda 60 pst. sjálvi, meðan 2 mia. kr. ella 40 pst. eru figgjað við lántøkum uttanlands. Hetta er eitt prógv um ta skeivu figgjarligu gongdina. Eitt prógv um ta hættsligu figgjar- og búskaparstöðuna borgarliga alternativíð hevur fært okkum út í.

Tað ber eisini til at lýsa ta skeivu gongdina á annan hátt. T.d. kann verða nevnt, at í 1980 var netto-uttanlandsskuldin 33 pst. av brutto-tjóðarúrtøkuni. Í 1984 er netto-uttanlandsskuldin 60 pst. av brutto-tjóðarúrtøkuni. Til sammetingar kann verða nevnt, at danska uttanlandsskuldin er 40 pst. av brutto-tjóðarúrtøkuni. Hugsið tykkum ein persón, sum eftir trimum árum økir lániskuldina úr 33 pst. av ársløninum uppi 60 pst. av ársløninum, og sum í sama tíðarskeiði minkar eginper-sónin í sambandi við ilögur niður í 60 pst.

Tá sitandi lögmaður

Vilhelm Johannesen, lögtingsmaður

stöðu, fann hann ofta fragd í at sammeta føroysku uttanlandsskuldina við ta dansku. Eisini fann hann fragd í at umrokna uttanlandsskuldina uppá hvønn íbúgva í Føroyum og í Danmark. Í 1980 var okkara uttanlandsskuld umleið 1 mia. kr. Hetta svaraði til umleið 20.000 kr. uppá hvønn íbúgva. Og hetta talið nýtti lögmaður at ræða fólk við. Vit høvdu nærur fingið danir aftur í uttanlandsskuld. Men hvussu er støðan í dag, fyra ár seinni? Hvar flóta vit, og hvar flóta vit í mun til danir og aðrar.

Við árslok í ár verður okkara uttanlandsskuld 3,3 mia. kr., umroknað uppá hvønn íbúgva, svarar hetta til 73.000 kr. Til sammetingar kann verða nevnt, at um danska uttanlandsskuldin í dag verður umroknað uppá hvønn íbúgva, so svarar hon til 35.000 kr. ella sløk 50 pst. av okkara. Eisini kann verða nevnt, at norska uttanlandsskuldin svarar til 25.000 kr. uppá hvønn íbúgva.

Lögmaður og Dimmalætting royna at ugga okkum við tí, at uttanlandslánini ikki eru farin til nýtslu, men til framleiðsluskapandi endamál. Men hetta er skeivt. Ein partur er farin til bilar, sjónvarp, videotól o.s. fr. Og milliónbyggingarnar upp á Hálsi í Havn eiga vit ikki at gloyma. Teir hava onki framleiðsluskapandi endamál. Teir eru á ongan hátt við til at økja okkara útflutning. Tvørturímóti er teirra endamál at økja um innflutningin, at økja um almennu og privatú nýtsluna, at økja um hálvsjavnunum og at økja um sjavnahallið. Tá eg sigi, at ar bygningar eisini økja um al-

mennu peningánýtsluna, so hugsi um tær upphæddir, sum tað almenna rindar í leigu m.a. uppi á Hálsi.

Vit mugu koma til ta niðurstøðu, at varsemi ikki hevur verið sýnt. Hvørki í privatari ella almennari peningánýtlu. Samsvar hevur ikki verið imillum játtanir og almenna peningánýtlu. Nakra skilagóða heildarætlan fyri fleiri ár hava vit ikki sæð. Ráðfestingin av ilögum er alla tíðina lagað eftir, hvar í røðini vinir og kenningar vóru o.s. fr.

Nógv hevur verið tósáð um sparsemi. Kortini hevur sparipolitikkurin í flestu førum ført til størri almenna peningánýtlu. Fyri at triva í dungan av dømum um hetta, kunnu vit taka tvey dømir fram. Fyri fyra árum síðani kundi eitt berghol verið gjørt norður á Trøllanes fyri eina sámuliga peningaupphædd. Í dag verður sama berghol gjørt fyri fyra ferðina ta upphæddina, tað kundi verið gjørt fyri. Hitt dømi er skip til millumlandasigling. Fyri seks árum síðani kundu vit keypt eitt tíðarhóskandi millumlandaskip fyri minni enn 40 mió. kr. Men tað vildu sambandsflokkurin, fólkaflokkurin, sjálfstýrisflokkurin og framburðs- og fiskivinnuflokkurin ikki. Ístaðin hava vit so keypt eitt millumlandaskip fyri 150 mió. kr. Ein sparing uppá 110 mió. kr. tann øvugta vegin. Hesi bæði dømini og so tað, at almenna peningánýtlan er meira enn tvífaldað eftir trimum árum, sigur nóg mikið um sparipolitikkinn hjá borgarliga alternativinum.

Framhald